

Bijzondere vorming woordkunst-drama
7de leerjaar
VII-BVW

BRUSSEL

D/2025/13.758/005

Versie januari 2025

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen of over structuuronderdelen heen. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel wordt voorgesteld. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhoud die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbindingen doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhoud. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, en flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is **differentiëren** van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren.

Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeeld, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is

bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft o.a. de beginsituatie en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen o.a. inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw en aandachtspunten aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen, de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie of andere doelen die in regelgeving vastliggen. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen, de doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties of andere doelen die in regelgeving vastliggen. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan. Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een wenk 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting is vereist om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben. De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen zijn gerelateerd aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen, doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties of andere doelen die in regelgeving vastliggen.

2 Situering

2.1 Beginsituatie

De leerlingen komen met diploma secundair onderwijs uit diverse studierichtingen en domeinen. De meesten halen hun toneelervaring uit het deeltijds kunstonderwijs of buiten het regulier onderwijs. Wat alle leerlingen verbindt, is hun intentie om een hogere kunstopleiding te starten.

2.2 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gericht op 22 lesuren en is bestemd voor de studierichting Bijzondere vorming woordkunst-drama. De duurtijd van die studierichting bedraagt twee semesters.

Het geheel van de vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Bijzondere vorming woordkunst-drama en het vormingsconcept

Het leerplan Bijzondere vorming woordkunst-drama is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan ligt de nadruk op het artistieke wat aan bod komt door een integratie van de culturele en sociale vorming. Ook talige en lichamelijke vorming komen aan bod. De wegwijzers verbeelding, uniciteit in verbondenheid en kwetsbaarheid en belofte maken er inherent deel van uit.

Levensbeschouwelijke vorming

Levensbeschouwelijke vorming geeft leerlingen de tijd en de ruimte om te zoeken naar wie ze zijn en wat ze zullen worden. Leerlingen maken voortdurend (ethische) keuzes. Vanuit de dialoog met de eigen leefwereld, de diverse samenleving en het christelijk geloof, geven leerlingen hun levensbeschouwelijke identiteit vorm. De zeven wegwijzers bieden hen daarbij inspiratie: uniciteit in verbondenheid, kwetsbaarheid en belofte, gastvrijheid, rechtvaardigheid, duurzaamheid, verbeelding en generositeit.

Culturele vorming

Culturele vorming biedt leerlingen mogelijkheden om kunst en cultuur te verkennen en te verwerken. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is en verbeelden hoe die zou kunnen zijn. Kunst stimuleert hen om met een kritische en open blik cultuur waar te nemen. Via kunst en cultuur komen ze ook in contact met het artistieke. Artistieke uitingen van zichzelf en anderen raken en inspireren leerlingen. Zo groeit hun cultureel bewustzijn en ontwikkelen ze hun creatief denken en doen. Dat draagt bij tot hun persoonlijke ontwikkeling in relatie met de anderen.

Sociale vorming

In sociale vorming ligt de focus op de mens als een relationeel wezen. Leerlingen leren zichzelf kennen als meer dan losse individuen en herkennen en erkennen zich als persoon en als knooppunt van relaties. Sociale vorming daagt hen uit om minder ik-gericht en meer empathisch te gaan leren en leven en duurzame sociale en relationele vaardigheden te ontwikkelen. Samen creëren en samen verbeelden betekent dat ze rekening houden met eigen mogelijkheden en die van de ander.

Talige vorming

Talige vorming ondersteunt de persoonlijke vaardigheid om te communiceren, (artistieke) taal als cultuurverschijnsel te beleven en als artistieke expressie te hanteren. Leerlingen gebruiken (artistieke) talen om structuur te brengen in de eigen gedachten, om de realiteit te begrijpen en te structureren, om de eigen perceptie van die realiteit te verbeelden en op persoonlijke wijze weer te geven.

Lichamelijke vorming

Lichamelijke vorming draagt bij tot het ontwikkelen en onderhouden van de motorische competenties van leerlingen. Ze houden rekening met de eigen lichamelijke grenzen en mogelijkheden. Ook op toneel krijgt de lichamelijke vorming aandacht. Leerlingen werken bijvoorbeeld aan hun spreektechniek (articulatie, ademsteun, stemtraining ...) en aan hun houding op het podium, wel of niet geregisseerd. Zangtechniek en stemvorming komen bij Muziek aan bod.

Verbeelding

Kunst geeft een specifiek creatieve, verbeeldende kijk op de mens, de wereld en op God. Verbeelding breidt het voorstellingsvermogen van leerlingen uit en geeft ruimte om datgene wat niet onmiddellijk tastbaar is, uit te drukken en over te dragen. Leerlingen krijgen kansen om nieuwe werelden te leren kennen en te maken. Via kunst stimuleer je leerlingen om hun verbeeldingskracht te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Aan de grondslag van een artistieke, kunstzinnige ervaring ligt de verbeelding.

Uniciteit in verbondenheid

Vanuit een christelijke mensvisie worden leerlingen erkend en gewaardeerd als uniek persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen, een eigen geschiedenis en persoonlijkheid. Artistieke expressie is betrokken op identiteit, op het diepste wezen van de mens. Door het beschouwen van en geraakt worden door kunst, geeft kunst zin en betekenis aan wie leerlingen zijn en aan de wereld waarin ze leven. Leerlingen krijgen kansen om te groeien in relatie met zichzelf, de andere en de wereld.

Kwetsbaarheid en belofte

Door in aanraking te komen met een of meer artistieke vormen ontdekken leerlingen hun interesses en mogelijkheden. Zij kunnen door artistieke uitingen geraakt worden en ze worden geconfronteerd met hun kwetsbaarheid, grenzen, dromen en groeikansen. Daardoor leren ze hun kracht en kwetsbaarheid kennen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Zinrijk en geïnspireerd: een levensbeschouwelijke en ethische gevoeligheid ontwikkelen

Leerlingen ontwikkelen een eigen kijk op mens, wereld en samenleving vanuit een levensbeschouwelijke inspiratie. Ze worden gevoelig voor wat betekenisvol is. Ze reflecteren over wat in hun eigen leven goed en minder goed loopt. Ze herkennen in concrete of beroepsgerichte ervaringen motieven en argumenten die hen uitnodigen en stimuleren om moreel te handelen. Ze leren openstaan voor de diepere dimensies van het leven en leren. Ze staan ook open voor levensbeschouwelijke keuzes van anderen en gaan daarover in dialoog.

Gedreven met woordkunst en drama omgaan, individueel en samen met anderen

Nieuwsgierigheid en verwondering leiden tot zin. Zin om te kijken, verder te kijken, vanuit een ander standpunt te kijken. Dit anders kijken leidt tot maken. De leerling heeft een passie voor woordkunst en drama. Dat uit zich in een intensieve beschouwing en een artistieke en creatieve zoektocht, alleen en in klasverband.

De leerlingen ontwikkelen een intrinsieke motivatie en nemen hun leerproces in handen. Ze tonen zelfdiscipline, ambitie, verantwoordelijkheid en enthousiasme in hun leerproces. De leerlingen vinden gedrevenheid bij zichzelf, maar ook steeds in relatie tot de groep. Ze leren een actieve rol opnemen in groepsverband waar vertrouwen, aanmoediging en constructieve feedback belangrijke vaardigheden zijn.

Kunst onderzoeken, betekenis geven en waarderen

Kunst beschouwen en creëren betekent groeien als mens. Daarvoor is het belangrijk dat de leerlingen met een open en nieuwsgierige blik naar de wereld rondom hen kijken. Door hun omgeving waar te nemen, te ervaren, te interpreteren, betekenis te geven en te waarderen, leren ze schoonheid herkennen in al haar facetten en zullen ze in staat zijn de wereld met vertrouwen en in verwondering tegemoet te treden.

Met kunst en cultuur ontdekken en begrijpen leerlingen zichzelf, de omgeving, de maatschappij en de wereld. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is of zou kunnen zijn. Kunst geeft een specifieke kritische en diverse manier van kijken naar cultuur. Betekenis geven heeft zowel betrekking op de artistieke uitingen die leerlingen zelf maken als op de professionele uitingen van kunst.

Artistieke deskundigheid inzetten bij drama en bij presenteren

De leerlingen leren de aangeleerde technieken inzetten in artistieke contexten. Ze ontwikkelen hun vakmanschap om solistisch en in groep op de vloer te spelen. In de lespraktijk is er aandacht voor de verbinding vanop de vloer met een publiek. De leerlingen gebruiken technieken om te communiceren met het publiek en ze ervaren daarbij spelplezier en spelovergave.

Verbeeldingskracht centraal stellen in het artistiek proces

De leerlingen onderzoeken hun fantasie, verbeeldings- en inlevingsvermogen. Ze vergroten hun verbeeldingskracht al doende op de vloer. Ze leren vertrouwen op hun verbeelding en kunnen die inzetten bij improvisatie en bij ingeoefende scènes. Ze leren hoe ze hun intrinsieke en extrinsieke belevingswereld kunnen vertalen naar drama en hoe ze via hun spel in een personage kunnen transformeren of een verbeeld universum tot leven kunnen wekken.

3.3 Opbouw

Dit leerplan bestaat uit deze rubrieken:

- ethiek en levensbeschouwing;
- artistieke expressie;
- kunstbeschouwing;
- loopbaancompetentie.

Dit leerplan biedt de ruimte om zelf keuzes te maken in het clusteren van doelen en zo tot dwarsverbanden te komen.

3.4 Beginsituatie

Leerlingen kunnen instromen vanuit verschillende studiedomeinen en studierichtingen van de derde graad. Afhankelijk van de studierichting of opleiding buiten het reguliere onderwijs, hebben ze in meer of mindere mate voorkennis verworven inzake toneel, stem en fysiek bewustzijn.

3.5 Aandachtspunten

Artistiek proces

Het artistiek proces is eigen aan de kunstrichtingen. Het speelt in alle specifieke leerplannen van het domein Kunst en creatie een belangrijke rol. Vanuit elke studierichting wordt het artistiek proces specifiek ingevuld. Er zullen gelijkenissen zijn met andere studierichtingen, maar ook duidelijke verschillen. Het kan interessant zijn om het artistiek proces te realiseren via cross-overs.

Artistiek proces wordt ruim geïnterpreteerd. Ook reflecteren, presenteren, inspiratie zoeken, onderzoeken, experimenteren, betekenis geven zijn delen van het artistiek proces. Het artistiek proces kan organisch verlopen, het is geen stapsgewijs proces. Leerlingen gaan aan de slag met diverse vormgevingsmiddelen, technieken, materialen en leren ze de mogelijkheden en beperkingen ervan kennen. Ze verdiepen het artistiek denken, voelen en handelen. Het artistiek proces kan zowel een proces, een resultaat, een concept of een creatie omvatten.

Attitudes

De leerlingen werken aan algemene en specifieke attitudes. Ze vertrouwen op hun expressiemogelijkheden, verruimen die en durven experimenteren. Bij proces en product durven ze improvisatie, toevalligheden en verwondering toelaten en zullen ze die waarderen. De leerlingen zijn leergierig en gemotiveerd voor een grote studiediscipline. Ze zijn zelfkritisch en nemen een bewuste, beschouwende houding aan. De leerlingen vinden de moed om door te zetten, ook na tegenslag, of na een kritische feedback. Anderzijds zijn ze bereid om even het roer om te gooien als blijkt dat er een andere weg kan worden ingeslagen.

Kunstgebeuren

Het refereren naar het historisch en hedendaags kunstgebeuren zal een vanzelfsprekend item zijn in de wisselwerking tussen leraar, leerling en lesdoelen. Om leerlingen breed te leren kijken, kan je hen vragen om geregeld te participeren aan het culturele leven. Je kan hen ook een grote variatie aan culturele evenementen, kunstvormen aanbieden waar ze normaal misschien niet mee in contact zouden komen (film, tentoonstellingen, theater, lezing, musea ...). Je moedigt hen aan om dat ook buiten de schooluren te doen.

Kunstbeschouwing

Binnen de opleiding is het inschakelen van kunstbeschouwing als documentatie, studie- en inspiratiebron belangrijk. Er zijn ook enkele specifieke doelen in dit leerplan. Je kan die doelen integreren of in een apart lesuur opnemen. Via kunstbeschouwing kan je praktijk en theorie met elkaar verbinden.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Ethiek en levensbeschouwing

LPD 1 + De leerlingen reflecteren over ethische keuzes.

Wenk: Je kan aandacht hebben voor ethische keuzes die voortvloeien uit de deontologie of plichtenleer. Vanuit casussen reflecteer je met leerlingen over deontologische principes zoals:

- integriteit en eerlijkheid: waarheidsgetrouwe informatie verstrekken over je voorstellingen en teksten, transparant zijn over de gebruikte bronnen en inspiratie, respect tonen voor andere woordkunstenaars en hun werk.
- vertrouwelijkheid en privacy: respecteren van de privacy van medespelers en medewerkers, alleen persoonlijke gegevens gebruiken voor legitieme doeleinden, ethische principes in marketing van voorstellingen respecteren (bijv. geen misleidende claims over de inhoud of kwaliteit van de voorstelling).
- verantwoordelijkheid en zorgvuldigheid: verantwoordelijkheid nemen voor fouten in je teksten of uitvoeringen, zoeken naar eerlijke oplossingen bij geschillen over auteursrechten of plagiaat.
- belangenconflicten vermijden: artistieke integriteit boven commerciële belangen stellen, de behoeften van je publiek en opdrachtgevers prioriteren boven korte termijn winstbejag.

Wenk: Je kan leerlingen erop wijzen dat een aantal deontologische principes zijn verankerd in regelgeving, zoals auteursrechten en intellectuele eigendomsrechten. Wanneer leerlingen inzicht hebben in verschillende principes, kan je hen in gesimuleerde situaties of via casuïstiek ethische keuzes laten duiden.

Wenk: Je kan focussen op vragen of dilemma's waarmee woordkunstenaars en dramamakers dagelijks in contact komen. Zowel de omgang met en vragen van collega's, opdrachtgevers, en het publiek kunnen leiden tot ethische vragen die ethische keuzes tot gevolg hebben, bijvoorbeeld:

- waarom is loyaliteit aan je artistieke visie belangrijk?
- hoe behandel je collega-woordkunstenaars en opdrachtgevers met respect en zonder vooroordelen?
- hoe reageer je op situaties van culturele toe-eigening of plagiaat?
- waarom is respect voor critici en regisseurs belangrijk in een professionele context?

Wenk: Je kan met je leerlingen een klasdiscussie voeren vanuit een aangebrachte casus uit de wereld van woordkunst-drama of naar aanleiding van een ervaring tijdens een project. Je kan leerlingen kaders of modellen aanreiken om te reflecteren over morele of ethische vragen. Ze bieden leerlingen taal om ethische keuzes te bespreken.

Wenk: Je kan aan de hand van voorbeelden uit de wereld van woordkunst-drama moeilijke of meer complexe situaties die leiden tot ethische vragen en keuzes bespreken. Denk hierbij aan situaties van grensoverschrijdend gedrag of agressie van het publiek. Ook meer maatschappelijke onderwerpen kunnen ter sprake

komen: het waarborgen van de authenticiteit van teksten tegen vervalsingen, duurzaamheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid (bijv. transparantie over de herkomst van materialen en arbeidsomstandigheden), veranderende verwachtingen van het publiek (bijv. inclusiviteit, diversiteit in voorstellingen) en de rol van woordkunst-drama in de samenleving.

Extra: Je kan de kennis van leerlingen verdiepen door ethische vragen te benaderen vanuit een bepaalde ethische stroming zoals de plicht- en gevolgenethiek of waardenethiek, en hoe die van toepassing zijn op de wereld van woordkunst-drama.

- Is het ethisch verantwoord om een klassiek theaterstuk aan te passen of actualiseren, ondanks de oorspronkelijke intenties van de auteur (plichtenethiek)?
- Is het gerechtvaardigd om gevoelige maatschappelijke onderwerpen in theater of *spoken word* aan te kaarten, ook al kan dat sommige mensen kwetsen, als het meer bewustzijn creëert (gevolgenethiek)?
- Hoe belangrijk is het dat een woordkunstenaar of acteur zijn of haar eigen authentieke stem laat horen, zelfs als dat commercieel minder aantrekkelijk is (waardenethiek)?

LPD 2 + De leerlingen dialogeren open en constructief over levensbeschouwing, inspiratie of zingeving.

Duiding: Je kan met leerlingen in gesprek gaan over zingeving of levensbeschouwing. Wanneer je met leerlingen in dialoog gaat over zingeving, bespreek je ervaringen die betekenis of zin geven aan je leven of je bestaan. Zingeving betekent het zoeken naar de zin, de richting of het doel van het leven of van grote ervaringen, gebeurtenissen in het leven.

Duiding: Wanneer mensen een soort Grote houvast of een overkoepelende visie op het leven en op wat het leven zin geeft delen, dan spreek je over een levensbeschouwing. Levensbeschouwingen geven een antwoord op vragen over de oorsprong van het universum en de mens, delen opvattingen over de mens (mensbeeld) en bepalen vanuit een visie op moraal en ethiek (wat is goed en kwaad) het dagelijks handelen. In religieuze levensbeschouwingen of godsdiensten staat het bestaan van een of meerdere goden centraal en de antwoorden die daaruit voortvloeien. Seculiere levensbeschouwingen, zoals het humanisme, vertrekken vanuit de mens om zin en vorm aan het leven te geven.

Duiding: Je kan met leerlingen reflecteren en in dialoog gaan over inspiratie. Inspiratie komt van het Latijnse woord 'inspirare' dat letterlijk 'inademen' of 'inblazen' van een ziel of 'geest' betekent. Waar iemand zijn inspiratie, innerlijke kracht, bezieling, enthousiasme, gedrevenheid of 'vuur' uithaalt is heel persoonlijk. Dat kan zijn uit natuur, muziek, kunst, literatuur, sport, religie, maar ook een mens of een gebeurtenis kan dienen als bron van inspiratie.

Wenk: Je kan gebeurtenissen en ervaringen tijdens werkplekleren aangrijpen om met dit leerplandoel aan de slag te gaan.

Wenk: Je kan met leerlingen in dialoog gaan aan de hand van een aantal algemene vragen die hen als professionele beroepsbeoefenaar kunnen beroeren zoals

- wat inspireert je om voor dit beroep of voor deze opleiding te kiezen?

- wat versta je onder levenskwaliteit en waar ligt voor jou de balans tussen levenskwaliteit en werk?
- wat geeft jou energie?
- hoe kunnen mensen hoop vinden in situaties van kwetsbaarheid, bv. confrontatie met de ziekte van een collega, een overlijden ...? Hoe kunnen de christelijke visie en andere levensbeschouwelijke visies op hoop een uitdaging vormen voor de eigen visie?

Wenk: In functie van het omgaan met diversiteit op de werkvloer kan je leerlingen constructief kritisch laten reflecteren over eigen en andere levensbeschouwingen:

- wat betekent het dragen van levensbeschouwelijke tekens voor jou?
- hou je rekening met collega's die vasten en waarom zou je dit doen?
- welke culturele gewoonten herken je bij jezelf en bij collega's? Bv. respect voor ouders, de rol van vrouwen en mannen in het huishouden, religieuze rituelen of feestdagen ...

Wenk: Je kan met leerlingen in dialoog gaan over de wijze waarop je vanuit het beroep van woordkunstenaar of dramamaker verantwoordelijkheid kan dragen voor je omgeving en de aarde (ecologisch bewustzijn - schepping). Je kan met hen reflecteren over de mate waarin zij dit een belangrijke waarde vinden in de uitoefening van hun artistieke praktijk. Bespreek bijvoorbeeld:

- het gebruik van duurzame en milieuvriendelijke materialen voor decors en rekwisieten;
- het creëren van voorstellingen die bewustzijn creëren over ecologische en maatschappelijke kwesties.

Wenk: Vanuit concrete situatieschetsen kan je met leerlingen stilstaan bij vragen waar ze mogelijk als woordkunstenaar of dramamaker mee worden geconfronteerd, zoals:

- waar haal je de kracht om staande te blijven in stressvolle situaties, bijvoorbeeld tijdens repetities of voorstellingen?
- wat heb je nodig om je gedragen te weten in het omgaan met kwetsbare situaties: het omgaan met personen met een bijzondere kwetsbaarheid, zoals psychische kwetsbaarheid of verslaving, en het omgaan met frustraties of kritiek van het publiek?
- hoe ga je met collega-woordkunstenaars of medeleerlingen in dialoog over moeilijke thema's zoals een ouder die ziek is, ouders die scheiden, of een overlijden?

4.2 Artistieke expressie

Doelen vanuit regelgeving

LPD 3 De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie.

Wenk: Bij het doorlopen van een artistiek proces kan je denken aan

- het selecteren van ideeën zoals bij eigen gedachten en gevoelens stilstaan, artistieke werken bestuderen, indrukken of objecten verzamelen;
- het koppelen van de eigen bedoeling aan vormgeving via methodes zoals trial and error, try-out;

- het gebruiken van basistechnieken.

Wenk: Je kan leerlingen een logboek of procesboek laten bijhouden.

Wenk: Je moedigt leerlingen aan om ook inspiratie te zoeken in situaties buiten de schoolmuren, zoals een tentoonstelling bezoeken, naar theater of bioscoop gaan, een boek lezen, specifieke (vak)literatuur doornemen, de actualiteit volgen.

Wenk: Je kan leerlingen uitnodigen om ook artistieke expressievormen te analyseren buiten Woordkunst-drama. Daar kunnen ze eveneens inspiratie vinden voor hun creaties.

Wenk: Je kan leerlingen met verbeelding vanuit improvisatie, bestaand tekstmateriaal en bestaand artistiek werk laten onderzoeken en creëren, waarbij ze zich laten inspireren door beelden en ideeën om te associëren, te improviseren en te repeteren. Ze vertrekken bijvoorbeeld vanuit intuïtie, inleving, emotie en vanuit artistiek denken, voelen en handelen.
Je kan een ruime variatie aan bestaand artistiek werk, teksten en materiaal aanbieden.

Wenk: Je kan verhaalanalyse, tekstanalyse of opvoeringsanalyse inzetten bij spelen.

Wenk: Je kan leerlingen hun artistieke creaties laten presenteren rekening houdend met de specifieke context. Presenteren hoeft niet altijd een afgewerkt product te zijn. Dat kan bijvoorbeeld ook tijdens de les in de klas.

LPD 4 De leerlingen zetten speltechnieken en spelvaardigheden in om tot theatrale zeggingskracht te komen.

Wenk: Bij speltechnieken kan je denken aan deze aspecten: verbaal en non-verbaal communiceren, vanuit intentie spelen, subtekst hanteren, in het hier en nu spelen, bewust ruimte gebruiken; met overtuiging spelen, vlot schakelen, geloofwaardigheid opzoeken, taalnenigheid inzetten, samenspelen (incasseren, accepteren en reageren).
Inoefenen van die speltechnieken kan zowel gebeuren vanuit improvisatie als vanuit bestaand tekstmateriaal.

Wenk: Je kan technieken en vaardigheden van samenspel inzetten.

Wenk: Je kan leerlingen bewust lichaam en stem laten gebruiken in spel- of vertelsituaties zowel uitvoerend als creërend.

Wenk: Je kan technieken toepassen op het vlak van ademhaling, stemgebruik, articulatie, lichaamshouding en projectie.

Wenk: Je kan leerlingen laten experimenteren met beweging vanuit een theatraal bewustzijn waarbij ze werken aan dynamiek, tijd en ruimte, muzikaliteit, inleving en vorm. Je kan bv. werken via klassieke dans, moderne dans, hedendaagse dans, jazz dance, gevechtssporten, yoga, Tai Chi, Qi Gong, pilates.
Je kan inzetten op kracht, stabiliteit, lenigheid, mobiliteit, uithouding, snelheid, coördinatie en evenwicht, connecties in het lichaam en articulatie.

Wenk: Je kan leerlingen laten experimenteren met de communicatieve zeggingskracht van beweging in relatie tot klank, tekst en beeld. Je kan ze klanken laten omzetten in beweging en omgekeerd aandacht laten hebben voor samenhangigheid.
Bouwstenen van muziek (muzikale dynamiek, toonhoogte ...) en bouwstenen van

beweging (amplitude, levels ...) kunnen in relatie tot elkaar worden gebracht.

LPD 5 De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van bouwstenen, technieken en materialen.

Wenk: Afhankelijk van de opdracht komen andere bouwstenen, technieken en materialen aan bod. Bij bouwstenen kan je bv. denken aan:

- technieken zoals improvisatie, inleving, samenspel en theatrale stijlen;
- materialen zoals lichaam, stem, taal, kostuum, decor, rekwisieten en digitale tools.

Wenk: Je kan techniek en het artistieke laten samenvloeien: bv. verbinding lichaam en ademhaling, stem, uitspraak; verschillende speelstijlen van verschillende theaterdisciplines toepassen: clownerie, figurentheater, enz.

Wenk: Zowel fictie als non-fictie, realiteit en verbeelding kunnen aan bod komen. Ook nieuwe media, performance en installaties kunnen een plaats krijgen. Je kan leerlingen een procesomschrijving laten uitwerken, een intentienota laten opmaken, een scenario laten schrijven, een storyboard laten maken ... Ze leren een concrete planning opstellen en opvolgen.

Wenk: Je kan leerlingen actief en receptief verschillende aspecten van spel- of vertelsituaties laten onderzoeken op de theatervloer: tijd en ruimte, tempo en herhaling, structuur van verhaal of scène, spanningsboog, betekenis en effect, conflict en conflow (tegenstellend of meegaand), speelstijlen (bv. Stanislavski (method), Brechtiaans, grotesk, Commedia dell 'Arte, Grotowski, slapstick, filmacteren, overacting).

Wenk: Je kan scenografie, geluid en materialen in een artistiek werk laten onderzoeken. Dat kan met eenvoudige materialen en technieken. De leerlingen versterken hun theatraal verhaal met een gepaste vorm, bv. make-up, haar, kostuum, decor, rekwisieten, licht en geluid. Je kan ook denken aan soundscape, projectie ...

Wenk: Je kan leerlingen met klanken, stem of instrumenten laten experimenteren en creëren, zowel vanuit improvisatie als bestaande composities. De leerlingen tonen theatraal bewustzijn en onderzoeken de communicatieve zeggingskracht van muziek in relatie tot beweging, tekst en beeld.

Wenk: Je kan leerlingen bewegingen en composities laten creëren in functie van een artistiek werk waarbij je kan denken aan contrast, verwachting, verrassing, herhaling en variatie.

LPD 6 De leerlingen maken verbinding met een publiek.

Wenk: Je kan aandacht besteden aan:

- het afstemmen op wie het publiek is;
- het zich verstaanbaar maken voor een publiek;
- het zich met vertrouwen naar een publiek richten;
- het inspelen op reacties;
- het aanvoelen van de ruimte en het innemen van de ruimte;
- het opbouwen en vasthouden van de spanningsboog;
- het in ontvangst nemen van appreciatie;

— ...
Wenk: Je kan leerlingen laten communiceren via beweging met een publiek.

LPD 7 De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.

Wenk: In het kader van een gemeenschappelijk project kunnen de leerlingen naast hun artistieke competenties ook hun vaardigheden op het vlak van logistiek, organisatie of communicatie samenbrengen.

LPD 8 De leerlingen gaan in dialoog over elkaars proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken opdrachtgebonden criteria.

Wenk: In dialoog gaan veronderstelt communicatie in twee richtingen. Het betreft zowel feedback kunnen en durven geven als ook feedback kunnen en durven ontvangen. De dialoog is niet vrijblijvend maar wordt gevoerd aan de hand van afgesproken criteria. 'Afgesproken' kan breed worden geïnterpreteerd: criteria afgesproken tussen leraar en leerlingen of criteria afgesproken tussen leerlingen.

Wenk: Je kan leerlingen laten nadenken over onderwerp en bedoeling, koppeling van intentie en vormgeving, codes om zich tot een publiek te richten, concentratie en focus, de vierde wand doorbreken.

4.3 Kunstbeschuwing

Doelen vanuit regelgeving

LPD 9 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en westerse en niet-westerse samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen.

Duiding: Het perspectief van leerlingen is ingebed in een persoonlijke leefwereld en cultuur van waaruit ze kunstuitingen benaderen. Door ook in te gaan op niet-westerse samenlevingen kan je de blik van leerlingen verruimen: je laat hen vanuit hun persoonlijke context in dialoog treden met die van andere culturen.

Wenk: Je kan aan de hand van voorbeelden illustreren hoe leerlingen en kunstenaars vanuit hun eigen cultuur en cultureel kader kijken naar en denken over kunstuitingen.

Wenk: Er is wisselwerking en wederzijdse beïnvloeding tussen westerse en niet-westerse kunstuitingen. Verder verschuift het mens- en wereldbeeld: samensmelting van kunstvormen en culturele toe-eigening van kunst, fusion of de combinatie van verschillende genres ... Een referentiekader waarin westerse en niet-westerse kunstuitingen naast elkaar worden geplaatst kan een houvast bieden, bv. door gebruik van een parallelle tijdslijn.

Wenk: Voor de analyse is het aangewezen om te vertrekken vanuit basiskenmerken van periodes bij gekende kunstuitingen. Leerlingen kunnen die kenmerken (her)kennen en toepassen op ongeziene kunstuitingen. De analyse veronderstelt

zowel een situering in de (kunst)historische context van kunstuitingen als een kadering binnen een ruimtelijke, culturele en maatschappelijke context. Een overzicht van de belangrijkste kenmerken en vertegenwoordigers van stromingen kan een leidraad bieden.

Wenk: De leerlingen worden zich bewust van de dynamische ontwikkeling van kunstuitingen binnen stromingen en periodes. Je kan stilstaan bij de breuklijnen tussen kunstuitingen en aandacht besteden aan de manier waarop kunstuitingen kunnen ontstaan als reactie op andere kunstuitingen of hoe eenzelfde thema anders wordt uitgevoerd door verschillende kunstenaars.

Wenk: Een kunstenaar volgt een tijdsgeest, volgt ze na of loopt erop vooruit. Is een kunstenaar een exponent van zijn tijd of voelt hij aan wat er nog komt?

Wenk: Je kan werken met ervaringsgerichte werkvormen die betrekking hebben op de concrete beleving van kunst, ook buiten de schoolmuren, zoals een theatervoorstelling, een architecturale wandeling, een concert of een museumbezoek.

Wenk: De leerlingen kunnen een artistiek of cultureel dagboek maken waarin ze verschillende kunstuitingen in verband brengen met periodes en stromingen.

LPD 10 De leerlingen reflecteren vanuit meerdere perspectieven over de betekenis van kunst en kunstuitingen in diverse contexten.

Duiding: Zowel kunstenaar, uitvoerder als toeschouwer beleven en interpreteren kunst vanuit een eigen perspectief. Een perspectief wordt bepaald door de context en door een welbepaalde kunstvisie. Perspectieven kunnen onder meer geografisch, religieus, generationeel, filosofisch, kunsthistorisch, cultureel, tijdsgebonden, iconografisch en persoonlijk zijn.

Wenk: De leerlingen kunnen reflecteren over de identiteit en het perspectief van de kunstenaar: in loondienst, als zelfstandig kunstenaar, vernieuwer of volger, populair, miskend of rebel. Je laat hen laten reflecteren over wat de kunstenaar heeft bewogen om een kunstuiting te creëren en hen stimuleren om zich in te leven in de gevoelswereld en context van de kunstenaar.

Wenk: Je kan stilstaan bij de manier waarop kunstenaars bepaalde thema's in beeld brengen in verschillende periodes.

Wenk: Je kan stilstaan bij de impact die een kunstuiting kan uitoefenen op de mens: overweldigen, ontroeren, overtuigen, optillen, cognitief of affectief stimuleren, choqueren, ontwortelen, bekritisieren, inspireren, manipuleren of bevestigen. Je kan onder meer ingaan op het vernieuwende, originele, technische, cognitieve en emotionele aspect van kunstuitingen.

Wenk: Je kan ingaan op de wisselende populariteit van kunstenaars en kunstvormen doorheen de tijd.

4.4 Loopbaancompetentie

Doelen vanuit regelgeving

LPD 11 De leerlingen doorlopen bewust hun studie- of beroepskeuzeproces.

Duiding: Een keuzeproces doorlopen behelst een aantal taken: oriënteren, zelfconceptverheldering, exploreren in de breedte, exploreren in de diepte, keuzenabijheid en binding. Niet de volgorde waarin die taken worden opgenomen is essentieel, wel dat ze zo goed mogelijk worden uitgevoerd door de leerling zelf.

Wenk: Door een combinatie van zelfreflectie, begeleiding, praktische ervaring en gestructureerde informatieverzameling, kan je als leraar leerlingen helpen om een weloverwogen studie- of beroepskeuzeproces te doorlopen. Ze leren dat het een proces is van voortdurende ontwikkeling waar ruimte is voor ontdekking en bijsturing.

Wenk: Oriënteren (Hoe kies ik?): je maakt de leerlingen bewust dat ze een persoonlijke keuze maken die belangrijk kan zijn voor hun verdere onderwijsloopbaan. Je helpt de leerlingen door hen benieuwd te maken naar keuzemogelijkheden vanuit opleidingen en beroepen en vestigt hun aandacht op stimulerende en remmende invloeden en de impact ervan op hun zelfvertrouwen.

Wenk: Zelfconceptverheldering (Wie ben ik?): je laat de leerlingen onderzoeken wie ze zijn en zich afvragen wat dat voor hun studiekeuze of beroepskeuze betekent. Je helpt de leerlingen door te observeren hoe ze met vakinhouden aan de slag gaan en daarover in gesprek te gaan. Je helpt hen om samen na te denken en betekenis te geven aan hun evaluaties. Je onderzoekt en bespreekt leerstrategieën, motivatie, studiehouding, interesses, talenten en waarden.

Wenk: Exploreren in de breedte (Welke keuzes?): je stimuleert de leerlingen om het brede aanbod aan studierichtingen of beroepen te verkennen waaruit ze kunnen kiezen. Je helpt hen de huidige vakinhouden te linken met vervolgopleidingen of beroepen. Je kan zichtbaar maken welke onderdelen van vakken hun horizon verruimen naar opleidingen of beroepen waar ze vandaag minder mee vertrouwd zijn. Je gaat samen met de leerlingen actief aan de slag met informatie uit opendeur- en infomomenten, beurzen en websites.

Wenk: Exploreren in de diepte (Ik verdiep mij.): je verkent op diepgaande wijze met de leerlingen de studierichtingen of beroepen die aansluiten bij hun talenten en interesses. Je helpt de leerlingen door hen gedifferentieerd uit te dagen in leerstof die verdiepend is voor hun keuzeopties. Je laat hen kennismaken met mensen die bepaalde studierichtingen volgen of beroepen uitvoeren. Je kan dat doen via samenwerkingsopdrachten die graad-, domein of finaliteitdoorbrekend zijn, interviews, (snuffel)stages of meelopen met een professional.

Wenk: Keuzenabijheid (Ik beslis!): je begeleidt de leerlingen om aangereikte of zelfgekozen keuzecriteria te benoemen voor zichzelf (Wat is voor mij belangrijk als ik keuzes maak?). De leerlingen maken een keuze op basis van wat ze hebben geleerd over zichzelf door ervaringen op school en daarbuiten en door het studie- en beroepsaanbod. Je gaat na of de eigen keuze overeenkomt met de inschattingen van anderen zoals de klassenraad en de ouders. Je gaat erover met de leerlingen in dialoog.

Wenk: Binding (Blij met mijn keuze!?): je helpt de leerlingen zich identificeren met de gemaakte studie- of beroepskeuze. Je laat hen verwoorden hoe die keuze een positieve betekenis heeft voor henzelf en je stimuleert hen om zich voor te bereiden op een nieuwe context.

5 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

5.1 Infrastructuur

Een lokaal met voldoende bewegingsruimte en geschikte akoestiek

- dat goed verlucht, verlicht en verwarmd is;
- waarbij in een gedeelte van de zaal of in de nabijheid van de zaal ruimte is voor didactisch materiaal en begeleidingsinstrument(en);
- met toegang tot een podium;
- met toegang tot opname- en weergaveapparatuur;
- met toegang tot een (draagbare) computers waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om een ruimte volledig te verduisteren;
- met toegang tot een kastje voor EHBO;
- met afzonderlijke kleedruimtes;

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

5.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

- Theaterverlichting

6 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	

Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreeren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

7 Concordantie

7.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de doelen vanuit regelgeving (D) realiseren.

Leerplandoel	doelen vanuit regelgeving
1+	-
2+	-
3	D 1
4	D 1
5	D 2
6	D 2
7	D 3
8	D 4
9	D 5
10	D 6
11	D 7

7.2 Doelen vanuit regelgeving

1. De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie.
Voetnoot:
Het doel wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting
2. De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van bouwstenen, technieken en materialen.
Voetnoot:
Het doel wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting
3. De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.
4. De leerlingen gaan in dialoog over elkaars proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken opdrachtgebonden criteria.
5. De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en westerse en niet-westerse samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen.
6. De leerlingen reflecteren vanuit meerdere perspectieven over de betekenis van kunst en kunstuitingen in diverse contexten.
7. De leerlingen doorlopen bewust hun studie- of beroepskeuzeproces.
Voetnoot:
Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het doel aan bod komt.

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	4
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Beginsituatie	7
2.2	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Bijzondere vorming woordkunst-drama en het vormingsconcept.....	7
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	9
3.4	Beginsituatie	9
3.5	Aandachtspunten.....	10
3.6	Leerplanpagina.....	10
4	Leerplandoelen	11
4.1	Ethiek en levensbeschouwing.....	11
4.2	Artistieke expressie	13
4.3	Kunstbeschouwing.....	16
4.4	Loopbaancompetentie.....	17
5	Basisuitrusting	19
5.1	Infrastructuur	19
5.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	19
6	Glossarium.....	19
7	Concordantie	20
7.1	Concordantietabel.....	20
7.2	Doelen vanuit regelgeving	21